

Minden ember életében volt egyetlen olyan hely s egyetlen olyan pillanat, amelybe visszavágyik. Nekem biztos Erzsiek rétje lesz az, nem is tudom, miért. Ma éjjel, félig ébren, félig álomban megéreztem a friss búza illatát, és nemcsak az illatát, de az ízét is, édeskés, tejes ízét a számban, pedig milyen régen történt, hogy így vertük el éhünket. Erre is Erzsie tanított. Virágot szedtünk a vetés szélén, búzavirágot, konkolyt, zsályát, s mit még, barangoltunk egyik dombtetőről a másikra, úgy hullámozgott az ott, mint a tengeri hullámok. Ilyennek gondolom a tengeri hullámokat, mondta Erzsie, én pedig csak helyeselni tudtam, hisz nemrég jöttünk meg kedves mamával egy utazásból, s hajónk úgy emelkedett és süllyedt éppen, mint Erzsiek határában a dombok gerincén a lovas szekerek. Ha szomjasak vagyunk, itt a szeder vagy a som, ha éhesek, akkor meg itt a búza, magyarázta Erzsie, amikor azon csodálkoztam, hogy bírják ki étlen-szomjan a parasztok gyerekei. Aztán megmutatta a csordakutat meg a barlangot is, ahová a meleg elől lehet elbújni, úgy vezetett körbe, olyan büszkén, mintha minden az övé lenne, és én el is hittem, hogy övé a végtelen föld és még kicsit az ég is, és sokért nem adtam volna, ha cserélhetek vele, mert szerettem volna otthon lenni legalább egy pillanatra. Mostanában egyre többet fekszem nyitott szemmel a sötétben, hallgatom az éjszaka neszeit, s várom azt az egyetlen pillanatot, amikor utoljára veszem a levegőt, és gyűjtöm a jeleket, ahogy kezeink között gyűltek a vadvirágok azon a régi nyári réten.

Vámos Miklós

A BÁRÓ AHOL TUD, SEGÍT

A kövér kisfiú bármit megtett volna, hogy a társai szeressék. Bár... társai nem voltak. Csak osztálytársai. Vitte a táskájukat. Odakinálta nekik a csokiját harapásra. Megírta helyettük a leckét. Agyafúrta sűgött, ha tudta a fölödött kérdésre a választ. Ha nem tudta, úgy tett, mintha sűgna. De hiába. Pontosan érezte, nem kell ő senkinek, s azt is, hogy kár volna panaszkodnia erről odahaza. Egyszer megpróbálta, ám az anyja kinevette: Beszélisz zöldségetek, édes kisfiam, miért pont téged ne szeretnének?

Pont vagy nem pont, nem szeretnek! – rogyadozó térddel cipelte a fölismerés terhét, nem volt kivel megosztania. A nővére az egyetlen, akivel talán – csakhogy a nővére sem szerette. Ott parázslott ez a hiány minden félénk pillantásában és mozdulatában. Ha tett valamit, hogy valakit lekenyerezzen, kutyaszemmel figyelte a hatást. Egy-egy jó szóért vagy elismerő tekintetért éveket adott volna az életéből, ha ismerte volna ezt a kifejezést.

Elsőként iratkozott föl a nyári táborba, melyet a Karikás Frigyes Általános Iskola úttörőcsapata ezúttal Rudabányára szervezett. Aggódott, hogy nem fér be a keretbe, a felső tagozatosok előnyt élveznek telt ház esetén. Ő meg csak alsós, negyedikes. Nyugi, faszikám, mondta neki Bors, még sose volt telt ház a táborozáson. A kövér kisfiú nem bánta a faszikámat, rosszabbhoz volt szokva. De Bors, a hatodikos, aki rendszeresen verte őt a Köröndön, nem tévedett. A nyári tábor senkit sem érdekelt any-

nyira, mint őt, a kövér kisfiút. Idáig ő jelentkezni sem mert. Egészen a legutóbbi időkhöz megesett, hogy váratlanul bevizelt éjszaka, sejtette, ha ez a nyári táborban történik, örökre vége mindennek. Most már több mint egy éve száraz volt, ahogyan Borenich doktor bácsi fejezte ki magát. Ideje, vélte az anyja. A kövér kisfiú behúzta fülét-farkát, tudta, túrhetetlen, hogy ő csak most lett szobatiszta (ha ugyan...), betöltvén a tizediket.

Bíró tanár úr, az úttörőcsapat vezetője kihirdette, hogy a nyári táborban idén is megrendezik a Karikás Frigyes Vetélkedőt, a győztesek a csapatvezetői dicséret mellé értékes tárgyjutalmakat kapnak. Sorolta a versenyszámokat, a politikai ki mit tudtól a zsákfutásig. Aztán hirtelen kimondta a varázsszót. A kövér kisfiúnak a torkába ugrott a szíve. Úgy érezte, eljött végre az ő ideje.

Főzőverseny. Azt megnyerheti. Főzni nyilván egyik fiú sem tud, hiszen az női dolog. De ha hivatalos versenyszám, akkor nem kell szégyellni. Főz nekik ő olyat, hogy megnyalják utána mind a tíz ujjukat... még a tíz lábujjukat is! – ezt a nagyanyja szokta mondani. Nagymama szakácskönyvei... A kövér kisfiú esteiken át olvassza azokat a régi, itt-ott zsírfoltos köteteket. Többségük még a múlt századból, a kövér kisfiú dédanyjától származott, lapjaikon ismeretlen világ tárult föl. Abban a világban legalább tizenkét személyre terítettek, nehéz, ezüst evőeszközök strázsálták a vastag, festett tányérokat, az estebédet vörösréz lábasokban készítette a szakácsnő meg a kukta, s a háziasszony – kinek a nyakában az illusztrációk szerint rendre ott lógott a kamra kulcsa – csupán az utolsó simításokat végezte a fogásokon: sózott, fűszerezett, díszített, végül pedig utasította a kardot nyelt komornyikot, szólítsa asztalhoz a mindennemű és -rangú kosztosokat: Hölgyeim és uraim, tálalva van.

A kövér kisfiú képzeletét lázba hozták az *alák*. Ala Rossini. Ala Montgomery. Ala Chateaubriand. Írás szerint ejtette. Följegyezte a pepita füzetébe a receptek előírta húsfélék varázsosán csengő neveit. Szűzérme. Hátszín. Vesepecsenye. A sarkon túl, a zöldséges mellett volt a mézárszék. A zöldséges üveges ajtaját és rácsos utcai polcait valaha gondos kezek mélyzöldre pingálták, a kövér kisfiú évekig azt hitte, emiatt hívják azt a boltot zöldségesnek. E logika alapján a mézárszékot pirosságosnak kellett volna nevezni.

Erő bácsi, a hentes, vérfoltos fehér köpenyt viselt a tripla tokához. A legyeket hesegette a vastag vágódeszkáról, mikor a kisfiú virsliujjai félénken odakúsztak az agyonkarcolódott bádoggpult peremére. Szíve minden bizodalját ebbe a nagy emberbe vette mostan. Nna? – kezdte Erő bácsi, ami őnála annyit tett: Mit kérsz? A kövér kisfiú odamutatta a pepita füzet megfelelő oldalát, a hentes kibetűzte, s azt mondta: Nna. A kövér kisfiú megértette, hogy az általa óhajtott húсок egyike sem kapható. Nem csodálkozott. Az idő tájt a *nincs* volt az alapeset, a *van* a kivétel. Akkor mi van? – kérdezte, árnyalatnyit támadón. Ekkis tarja, például, felelte Erő bácsi. És abból mit lehet csinálni? Bármit, gulást, például.

A kövér kisfiú ugyan gulyásnak tudta, de egy ilyen apróságon nem akadt föl, szájában csobogni kezdett a nyál. Agya vetítővásznán megjelent a vöröslő leves, a nagy-mamaféle, melyben omlós krumplidarabok és kacér húskatonák úszkáltak. Hm... lehet-e nyerni főzőversenyt gulyáslevesvel? Nna, mondta erre a tripla tokás hentes, világhosszá téve, hogy egy arra érdemes gulyással (gulással?) a főzőolimpián is győzhet az ember fia. Hányanak lesz? – kérdezte. A kövér kisfiú elbizonytalanodott. Bíró tanár úr nem adott fölvilágosítást e tárgyban. Ha a Tigris őrs tagjait kell jóllakatnia, tizenegy. Ha a zsúrit is, legalább ötlet több. Ha mongyuk húsz?! – motyogta tétován. Nna, így Erő bácsi. Vagyis: annyi hús ára kész vagy. Nem baj, addigra még gyűjtök... júni-

usra kell. Nna, mondta a tripla tokás hentes lesújtón. A kövér kisfiú szipogott, ezek szerint Ernő bácsi egész tárgyalásukat visszamenőleg komolytalannak vélte. Joggal, hiszen április vége volt. Én csak... biztosra akartam menni, dünnyögte ő. Nna, mondta a hentes. A kövér kisfiú ezt is értette: Biztos a halál.

Többféle gulyás volt a szakácskönyvekben, elbizonytalanodott. A szavak értelmét nem találta elég világosnak. „Végy 2 kg középgyöngé (?) marhahúst, vágd apró (?) darabokra, hintsd arra az alapra (?), mely zsiradékban (?) pirított hagymaszeletkékből (?) áll...” Megéhezett, nyelte a nyálát. A nagyanyjához folyamodott segítségért. Kapott egy karéj zsíros kenyeret. Főzőverseny, hüledezett a nagymama, ilyen fiúcskáknak, mint te?! Felsősök is lesznek, mondta ő. A nagymama nem tágított, mér nem rendeztek egy jó kis zsákfutást? vagy akadályversenyt?! a főzőcske a lánykáknak való... teljesen elment az eszük abban az úttörőben. A kövér kisfiú vállat vont, ezt találták ki, miccsináljak... mongyad inkább a gulyást!

Kis Gáspár egy ideje már nem tartott igényt arra, hogy a társai szeressék. Beérte azzal, ha tisztelik. Mátészalkán született, ötödik gyerekként. Az apja kőműves volt, s mire a legkisebb fia megtanult beszélni, a halálba itta magát. Az anyja néhány évvel később követte, belefulladt a szegénységbe, a szó szoros értelmében: a rosszul szelelő dobkályhából szivárgó széngáz ölte meg. A gyerekek az igazak álmát aludták, a négy öccse békés arccal dermedt a halálba. Kis Gáspárnak csodával határos módon nem esett baja. A szülei hiányát lassacskán megszokta, a kistestvérei hagyta úrt soha. Hasonforma srácok látványától mindig bepárásodott a szeme.

Az egyik nagynénjéhez került Diósnádasdra. Ott is a faluvégen laktak. Amikor az asszony élettársát Pestre, a Rákosrendező pályaudvarra helyezte a MÁV, szolgálati lakást kaptak a Szondi utcában. Kis Gáspárt beírták a Karikás Frigyes Általános Iskola 7/d osztályába.

Nem adott magának időt, hogy megismerhesse őket, élből utálni kezdte osztály- és iskolatársait, az összes elkényeztetett fővárosi úrfiút, akik hosszúnadrágban parádéz-
tak, több pár cipőt váltogattak, a büfében vették maguknak a drága szendvicseket uzsonnára, a borbélynál nyírátták a hajukat. Megvetette őket, mert félt, hogy megve-
tik, s az élet arra tanította, hogy az marad talpon, aki először üt. Verekednie ritkán kellett, izomzata pusztá látványa tekintélyt parancsolt. Tanárok és diákok egyaránt hamar rájöttek, nincs baj vele, csak egy dolgot kell tiszteletben tartaniuk. A bőre színét. Semmiképp sem szabad Gáspárnak szólítani – ő Gáspár.

Származásával kapcsolatban semminemű célzást nem tűrt el. Egy iskolák közti focimeccs után az öltözőben az ellenfél kapusa rászólt: Menj má odébb, cigánybáró! Kis Gáspár némán betolta azt a srácot a zuhanyozóba, rányitotta a forró vizet, s addig tartotta alatta vasmarokkal, míg a kapus üvöltve kért bocsánatot, többször egymás után. Azóta suttogva sem hangzott el efféle a jelenlétében. Ám e nevezetes eset nyomán ő lett a *báró*, jelző nélkül. Hamarosan a tanárok is bárózni kezdték. Ez tetszett neki. Szülőfalujában – amíg ő el nem került onnét – még élt a falu menti földek és az uradalom hajdani tulajdonosa, báró Fejérváry Lipót. Hetven körül járt, hófehérre őszült a haja és a szakállá, ritkán jött elő a szálláshelyéül kijelölt nyári konyhából, amikor mégis, az emberek – ha hivatalos személy nem volt a közelben – földig hajoltak előtte.

Bíró tanár úrról a báró eleinte úgy hitte, talán fajtájábéli, azért olyan barátságos vele. Pedig Bíró tanár úr csupán méltányolta az új fiú sportteljesítményeit: Kis Gáspár érmek sokaságát nyerte a kerületi bajnokságokon és a szpartakiádon a Karikás Frigyes

Úttörőcsapat színeiben. Bíró tanár úr többször közbenjárt az érdekében, így úszta meg a báró a bukást oroszból, fizikából, matekból. Ennek fejében kénytelen volt elfogadni a táborparancsnoki megbízatást, s utazhatott Rudabányára, ahová egyetlen porcikája sem kíváncszott. A nyár arra való, hogy az ember dolgozzék, hányjon például szent órábérben a szívlapáttal vagonokból teherautókra vagy fordítva, így szerevezén magának zsebpénzt a téli hónapokra. Ehelyett most játszhat katonásdit egy sereg kissraccal. Két hét elvesztegetett idő.

Bíró tanár úr már a gyülekezéskor eligazítást tartott. Maga elé húzott egy nyolcadikost: Nem tudom, van-e, aki még nem ismerné Kis Gáspárt, a bárót, mindenesetre ő lesz a táborparancsnok, élet-halál kapitánya!

A kövér kisfiúnak elakadt a lélegzete. A felsősök zömét ismerte a folyosóról vagy az iskolaudvarról, de a báróval most találkozott először. Nyelvét kinn felejtve bámulta Kis Gáspár egyenes szálú, fényesen fekete haját, annál is sötétebben égő tekintetét, arányos természetét, szemérmetlenül feszes izomzatát. A báró rövidnadrágot és válltrikót viselt, tricepszei a kövér kisfiúban mézízű elragadtatást keltenek. Őzbarna bőrét forrónak és síkosnak képzelte. Istenem, ha én is ilyen lehetnék! – alig tudta legyűrni magában a vágyat, hogy oda ne lépjen és meg ne érintse.

A kisfiú mindig vágyott egy bátyra, aki szeretné és megvédené, ám eleddig csupán homályos képzetek voltak arról, milyen legyen. Most már tudta: ilyen. Mint a báró. Érezte, habozás nélkül követné Kis Gáspárt bárhová, egyetlen szavára ugrana vízbe vagy tűzbe. Azt is érezte, hogy ez azért túlzás, mégsem tudta kordában tartani lelkesedését. Már a vonaton odaügyeskedte magát melléje. Táborparancsnok pajtás, mikor lesz a főzőverseny? – kérdezte cérnahangon. Kis Gáspár nem értette – így őneki meg kellett ismételnie –, végigmérte tetőtől talpig, s azt mondta: Nem tom, de betarcsuk és betartassuk a programot.

Tudta az apjától a kövér kisfiú, hogy a „csuk” és „suk” nyelvi hiba, most mégis annyira tetszettek neki, hogy azonnal megfogadta, eztán ő is így beszél. Nagyon készülök rá, hogy megnyerhessük... – elakadt. Kis Gáspár nem figyelt már órá, faképnél hagyta. Ez fájt.

Valamivel később újra közeledni próbált imádata tárgyához. Táborparancsnok pajtás, én gu... gulást tervezek, hoztam hat darab Tavaszi vagdalthús-konzervet, ha szétfő benne, jó sűrű lesz a leve... – ez a mondat is félbeszakadt. A báró megint végigmérte, aztán nevetni kezdett, öblösen, teli szájjal, s odakiáltotta Bíró tanár úrnak: Csapatvezető pajtás, képzeld, ez a kis hülye hozott magával egy rahedli húskonzervet, aszongya, a főzőversenyre!

Bíró tanár úr is hahotázott, fokozatosan átvette az egész társaság. A kövér kisfiú nem pontosan értette, miért olyan nevetségesek a Tavaszi vagdalthús-konzervek, de azt tudta, hogy újra hülyét csinált magából, mint már annyiszor. Fontolgatta, kiugorjék-e a vonat lehúzott ablakainak egyikén, ám ahhoz nem volt elegendő bátorsága. Azt is mérlegelte, hogy a hátrafelé rohanó táj képébe vágja-e a konzerveket. Ugyan... mindegy... teljesen mindegy.

A báró hátat fordított a pufók alsósnak, aki olyan dús izzadságszagot árasztott, hogy ő majdnem megkérdezte tőle: Kishaver, te sose mosakszol? Kihajolt inkább az ablakon, fűrdette arcát a nyári szélben.

A pufók a táborban sem nyughatott, állandóan a báró nyomában koslatott. Minden munkára önként jelentkezett. Kis Gáspár megnézte a csapatkönyvben az adatait. Al-

mási Dávidnak hívták. Egy éve kisdobos. Minősítése vagy Kilián-próba-eredménye nincs. Tanulmányi átlaga jeles. Apja dr. Almási Tibor jogtanácsos. Anyja Koch Gizella adminisztrátor. Testvére Almási Mária, hetedikes a Szív utcai általánosban. Jellemzése: szófogadó, néha stréber. Politikai fejlettsége közepes. Megjegyzés: Izzad, mint a ló!! – Bíró tanár úr két felkiáltójellel zárta ezt a sort, a másodikkal parányi lyukat vájva a papírba. A báró maga elé képzelte Bíró tanár úr vaskos töltőtollát, miközben becsukta a csapatkönyvet.

Gondolatai elkalandoztak. Látni vélte a pufók otthonát, a töltött galamb adminisztrátornő asszonyág épp tyúkhúslevest mért az urának, a bajszos-cvikkeres jogtanácsos úrnak, rozmaringos tálból cirádás tányérba, háttérben a legmodernebb variabútorok a Corvin Áruházból. A bárónak legalább annyira idegen volt ez a világ, mint a kövér kisfiúnak az ódon szakácskönyvekben leírott. Ám míg a kövér kisfiú álmélkodva bolyongott az utóbbiban, a báró szívből haragudott mindarra, amit a koponyája mozi-termében látott. Nyilván gazdagok... tejben-vajban fűrosztják a dagikát, adnak neki zsebpénzt számolatlanul, nem csoda, ha megengedheti magának, hogy az egész őrsnek ő szállítson kaját. Így akar bevágódni. Pedálgép.

A bárót egyre jobban idegesítette a pufók, szerette volna, ha nem nyüzsögne furtonfurt ökörlötte, ha nem bámulna rá állandóan nedvedző borjútekinettel, ha nem tüsténkedne folyton a táborparancsnoki sátornál. Szerencsétlen balog, mindent föl-rúg, leejt, elfelejt. Vicces lesz, amikor nekilát, hogy elkészítse a gulyást – a receptjét már nagyjából mindenki végighallgathatta a táborban, a szerencsésebbek csak egyszer. Mutáló hangjától a bárónak jégdarabok szánkáztak a hátán. Az isten álgyon meg, fogd már be...

A kövér kisfiú nem fogta be, magasabb sebességfokozatba kapcsolt. Meg akarta hódítani Kis Gáspárt, nem értette, miért nem csurran-cseppen némi viszontszeretet feltétlen rajongásáért cserébe. Ha tehette, kiszolgálta a bárót, reggelinél a legnagyobb kiflit helyezte a tányérjára, egy óvatlan pillanatban fényesre kefélte a cipőjét, a táborparancsnoki sátor köré végtelenül kígyózó virágmintát söpört a porba, egy kartonlapra fölírta imádottja nevét s beosztását, majd odatűzte a ponyvára – Kis Gáspár mindezt észre se vette. A kövér kisfiú szédelt a fáradtságtól meg a csalódottságtól. Utolsó szalmaszálként ábrándozott a főzőversenyről. A nagymama mondogatta: a férfiak szívéhez a gyomrukon át vezet az út... hátha télleg.

A kövér kisfiú próbált megegyezésre jutni a Tigris őrs tagjaival, jó lett volna beosztani a feladatokat, te hámozod a krumplit, te kavargatod az ételt, te pedig északra mégy, elvtárs. De amint kiejtette a főzőverseny szót, harsány röhögéssel beléfojtották, néha nem is úszta meg ennyivel, odább taszigálták, farba rúgták, orron pöckölték. Így persze nehéz. A táborparancsnok úgy döntött, a versenyt nem szabadon választott, hanem sorsolásos alapon rendezik. A Tigris őrs nevében Bors járult Bíró tanár úr szalmakalapjához, az általa húzott cetlin ezt olvashatták a báró hajlott hátú betűivel: BÁTSKAI RIZES HÚS. Bors odalökte a kövér kisfiúnak: Nesze, dagatt! – és hátha bokszolta.

Tudta, nem veszítheti el a fejét. Megszemlélte a fűre terített csomagolópapíron az odapakolt nyersanyagokat, a rizst a szakadt oldalú papírzacskóban, a húsdarabkákat a vérfoltos stanicliban, a foszló héjú hagymákat és az ütődött paradicsomokat. A fűszereket központilag adagolták, Bíró tanár úrtól kell elkérni s használat után visszavinni. Erre nem lesz szükségünk, gondolta a kövér kisfiú, sőt, borsot és piros paprikát hozott magával. Evett már valaki bátskai rizses húst? – kérdezte a Tigris őrs tagjaitól.

Még jó, mondta Bors, olyan, mint egy pörkölt, de rizsbe zagyválva. A kövér kisfiú megnyalta a szája szélét, agyában megjelent a nagyanyja, amint szakavatott kézmozdulattal zagyválja a pörköltet a rizsbe. Hát... a pörkölt azért hasonlít a gulyásra... Tüzet rakatott a társaival, közben ő bátran meghámozta a hagymát, az olajjal átkent bográcsba szelte, takaros karikákat gyártva, ahogyan a nagyanyja szokta. Csípte a szemét a hagyma és a füst, sirt. Könnyei fátylán át látta: a báró soha nem figyel rá. Bőghetnékje támadt – csakhogy már amúgy is sirt. Mintha sejtette volna az eredményt.

A főzőversenyt a Nyomkereső őrs nyerte (gombapaprikás). Második lett a Mókus őrs (tojásos lecsó), harmadik a Buzogány őrs (gránátos kocka). Vigaszdij: Nyírfácska őrs (túrós csusza). A Tigris őrs labdába se rúgott a bátskai rizses hússal, elsősorban azért, mert a végső pillanatokban a bogrács vagy a tűz vagy mindkettő álnokul ellenük fordult: az ígéretesen alakuló étel menthetetlenül odaégett. Kárba veszték a Tavaszí vagdalthús-konzervek. Senki nem evett a bátskai rizses húsból, csak ő. Neki sem ízlett, ám a gyöngyöző szagoktól annyira megéhezett, hogy fortyogott a gyomra. A szervezetében valakik tiltakozó felvonulásra indultak a kozmás zagyvalék ellen: alul-fölül gázok törtek ki belőle.

A díjkiosztás után tábortűzi éneklés következett. *Zengjük a dalt üde mámoros ajakkal. Hej, munkásörnek egy baja. Bunkócska.* Kis Gáspár mézszínű baritonja vezette a kórust, a kövér kisfiú úgy érezte, remeg tőle az odahengerített fatörzs, melynek az egyik végén ő ült, a másikon a táborparancsnok, köztük három felsős. Nehezen tudott odafigyelni a dallamra, mutálás hangja alul-fölül kikonyult a kórusból. A báró szemrehányó pillantásokat lövellt a pufókra, s magában azt sziszegte: Figyelj már oda... vagy kussoljál! – ám a kövér kisfiú addigra túl mélyre süppedt a maga bajába, s nem vette észre a neki küldött hangtalan üzeneteket.

Vörös Csepel, vezesd a harcot, bömbölte a Karikás Frigyes Úttörőcsapat teli tüdőből, és a kövér kisfiú minden porcikájában szétáradt a csalódás savanyú nyirka. Mennyi munkát fektetett abba, hogy learathassa a főzőversenyen a babért (egyébként babérlevelet is tett a rizses húsbába), s mire ment vele... Ekkor rezgették meg a torkok az induló váratlan lezárását: *Kenyeret! Munkát!* A kövér kisfiú legalább századszor énekelte, és talán kétszázadszor hallotta e dal végét. Sosem értette, miért kap ugyanakkora hangsúlyt a munka és a kenyér. Most az egyszer kimondta: Munka azért van, az a fő baj, ha nincsen kenyér!

A hirtelen beállott csendben hamisan csöngött ez a kunkori bejelentés. A báró odavillantotta sötét tekintetét a pufókra: Almási, majd eccer tényleg nem kapsz kenyeret, hogy lássad, milyen az, te kis... – e mondatkezdemény ott maradt a levegőben. A kövér kisfiú kutyakorbács sújtását érezte a bőrén, lángolt az arca. Nézte a tábortűz rejtelmes táncát, s mint már annyiszor, szeretett volna semmivé válni. Elszállni nyomtalanul, akár a füst.

Eső szitált az éjjel, szél zörgette a sátor ponyváját. A kövér kisfiú nem tudott elaludni. Fölötte az emeletes ágyon Bors is ébren volt, még hozzá nem egyedül, valaki átmászott hozzá. Négy lábszár lógázott a sötétben. Bors, alszol? – suttopta ő. Nem kapott választ. Bors, hallasz engem? – az sz úgy szisszent ki a száján, akár egy esdeklő kígyó. Mi van má? – Bors feje fordítva bukkant föl, ezt a kövér kisfiú ellenállhatatlan mulatságosnak találta, göccögött, s megkérdezte: Cigarettaztok? Mi közöd hozzá? – így Bors. Agygál egy slukkot! – mondta ő bátran, sejtette, a most következő durva visszautasítással a párbeszéd lezárul. Tévedett: Jóvan, gyere föl! – Bors nyújtotta a kezét.

Immár hárman üldögéltek a sötétben, hallgatván az eső kaparászását a fejük fölött. A kövér kisfiúnak a torkában zakatolt a szíve, hiszen két nagyfiú társaságában mulathatja az időt, cigarettaza! Remélte, nem derül ki, hogy ő még csak most először... Úgy fogta a csikket, ahogyan az apja szokta, behajlított ujjai öblében. Kezdhethé már! – mondta a másik felsős, akinek a kövér kisfiú csak a becenevét tudta, ő volt a Potyka. Micsodát? – kérdezte ő. A riadót. Aha, dűnnyögte ő. Fogalma se volt, mit jelent az, hogy riadó, s kinek kéne elkezdni. Félt, ha érdeklődik, lejárhatja magát. A cigarettazásra összpontosított, igyekezett élvezni a torkába mélyedő füstöt meg a nyelvére tapadó keserű dohányszálakat. Mátra ez? – kérdezte. Az apja Mátrát szívott, alkalmanként egy felet, szipkából, zsillettpengével vágta ketté a szálakat. Nem, Sport, felelte Bors. A kisfiú nem tudta, a Sport jobb-e vagy rosszabb, mint a Mátra, így hát csak bólogatott, mint aki ért mindent.

Kezdhethé már, mondta Potyka ugyanolyan hangsúllyal, mint az előbb, szórakozik. Ja, mondta Bors egyetértően, imádja, ha ugráltathatja a bandát. Tavaly is volt riadó? Volt, de délután, az azér jobb... tavaly a Nagybéla volt a tépé, nem ez a cigus. Nagybéla? Ja, az, aki elment a suliból. Mongyad inkább, hogy kicsapták.

A kövér kisfiú szomszamosan itta magába e sok homályos híradást a nagyfiúk világából, ahová – remélte – talán egyszer majd őt is beeresztik. Okosabbnak látta, ha nem kérdez semmit, csak lapít, hogy minél tovább tartson az isteni kegyelem, melynél fogva szóba álltak vele a felsősök. Sejtette, a sötétség teszi, talán összetévesztették valakivel. Előbb-utóbb úgyis vége lesz, s kurtán-furcsán visszaküldik az alsó ágyra. Jaj... – valami dörmölni kezdett az agyában, majd fokozatosan húzódott lefelé a nyakába. Az volt a legnyugtalanítóbb, hogy a ritmus csöppet sem igazodott az esőéhez, a kétféle tamm-tamm féllábasan gázolt át egymáson és az ő idegrendszerén.

Ri-a-dóóó! – ordította egy durva hang odakinn, színéről a kövér kisfiúnak a fölszakadó alvadt vér jutott eszébe. Riadóóó, riadóóó, sorakozó a sátrak előtt, rajok szerint, alakzatban! – üvöltötte a báró, s a kövér kisfiú ebben a pillanatban megértette, hogy a felsősök szerint ő a cigus, ami – ez is valahogyan világossá vált – annyit tesz: cigány. A báró tehát olyan, mint az ószerestrió. Az anyja hívta így azt a három puffatag cigányasszonyt, akik havonta egyszer menetrendszerűen beállítanak, letanyáznak a magukkal hozott bugyrok az első emeleti lépcsőfordulóban, s fillérekért bár, de megveszik az öreg evőeszközöket, a kopott szőnyegeket, a kiszolgált bútordarabokat s más limlomot. Sehogyan se tudta e három asszony közé képzelni a bárót.

Mire idáig jutottak a gondolatai, már ott állt ő is a sátor előtt a cseperésző esőben, nagyjából felöltözve, az ingét félregombolta, a cipőfűzőjét bogra kötötte a nagy kapkodásban. Jottányit sem csillapult benne a dörmölnés, már valami lüktető kopogás is társult hozzá, melyről hamarosan kiderült, hogy a foga vacog; reszketek, gondolta elakadó lélegzettel, jelentkezett, ahogyan az iskolában kell, de a sötétségben sem a báró, sem Bíró tanár úr nem vette észre, tá... tá... tá... – azt akarta mondani, táborparancsnok pajtás, énnekem most ki kell mennem, ám sem erre, sem másra nem maradt ideje, görcsbe rántották belső erők, az izmos fűre hanyatlott, rázkódott a testében minden sejt, minden szövet, minden ér, n... n... n... nem ér! – gondolta, érezte, egész belseje örvénylik, s indul kifelé valamennyi lehetséges nyíláson át, *már csak ez hiányzott!* – ráadásul éppen itt, a rajok szerint alakzatba sorakozó Karikás Frigyes Úttörőcsapat szeme láttára... az egyetlen kis szerencse a bajban, hogy nem fényes nappal.

Kis Gáspár nagyot nyögött, amikor észrevette, hogy a pufók ott görnyedezik a sárban, *már csak ez hiányzott!* – vonakodva odalépett mellé, nincs más hátra, le kell térdel-

nie hozzá, meg kell fognia a fejét, *muszáj!* – mert az úttörő ahol tud, segít, a táborvezető meg pláne, nem kellett volna annyit zabálnia, nem kellett volna megennie a saját főzt-jét! – persze, azt az ember mindig megeszi. Akkorra már alattomos támadásba lendültek a szagok, a báró kényszerítette arcizmait, hogy ne fintorogjon, ne vegye észre a rajok szerint alakzatba sorakozó Karikás Frigyes Úttörőcsapat, hogy mennyire undorodik a pufóktól, még szerencse a bajban, hogy nem fényes nappal történt mindez, csak a közelebb állók láthatták. Kezdeni kéne a diverzáns üldözését (egy felsőst már beöltöztettek ellenséges kémnek, s az erdőben várta, hogy annak rendje-módja szerint elkapják), ez meg itt okádik. Ha még csak okádna... – a báró érzékeny orra alig ész-revehetően remegni kezdett. Hagyd már abba... – gondolta ingerülten. Hirtelen met-sző tisztaságú kép vetitődött a koponyája belső falára: a megfulladt öccseit látta, az ő ártatlan öccseit, akiket megölt az alattomos széngáz. Arcukra a legutolsó másodperc-ben angyali béke terült, de előtte ők is kiadtak magukból mindent, alul-felül. A legki-sebb akkora lehetne most, mint ez a pufók, gondolta, s a haragja enyhült valamicskét.

A kövér kisleány sírt, nem értette, hová sodorja a minden porcikájában hullámzó lá-vafolyam, rohant vele, s ha lehetett, előle, kétségbeesetten. Hirtelen megérezte a vál-lán táborparancsnoka forró, erős tenyerét, annyira jólesett, hogy most már emiatt sírt. Bíró tanár úr elvezette a csapatot, magukra maradtak az éjszakában ők ketten, a báró meg a kövér kisleány, olyan testi közelségben, amelyben csak rokonok vagy szerelmesek kerülnek. Átölelt! a báró átölelt! – gondolta lankadón, s egy pillanatra elvesztette az eszméletét.

Sajó László

KOSZTOLÁNYI HAJNALI RÉSZEGSÉGE

Rámadtad ezt a rímkényszerzubbonyt.
Ülök itt az éjben, mint a hibbant,
üres papír előtt. Unom az *egészlet*.
Abbahagyom a „munkát”.
Lefeküdni nem merek,
mert úgy maradok.
Inkább
megiszom a maradék
pálinkát.
Részeg akarok lenni, részeg.
Körülöttem egy város szendereg.
Az emberek
tátott szájjal fekszenek,
veséjükbe látok, beleikbe.
Úgy nézek feleimre,
mint holtakra. Mindenkit utálok.